

Svetový deň utečencov: O úspešnej integrácii rozhodujú aj každodenné vzťahy

20.6.2026 - Anna Mukhina, Jana Papcunová | SAV

Každoročne si 20. júna pripomíname Svetový deň utečencov, venovaný miliónom ľudí, ktorí boli nútení opustiť svoje domovy v dôsledku vojny, prenasledovania, násilia alebo porušovania ľudských práv. Hoci štatistiky poukazujú na rozsah núteného vysídľovania, menej pozornosti sa venuje tomu, čo nasleduje po príchode do novej krajiny - procesu začleňovania sa do spoločnosti a budovania nového života.

K lepšiemu porozumeniu týmto procesom prispel medzinárodný projekt Inclusive CEE: Challenges and Integration of Ukrainian Forced Migrants in Secondary Cities in Central and Eastern Europe, realizovaný partnermi zo Slovenska, Českej republiky, Poľska, Maďarska a Ukrajiny. Projekt skúmal skúsenosti ukrajinských utečieniek a utečencov žijúcich v mestách Košice, Brno, Krakov, Poznaň, Miškovec a Užhorod a zameral sa na faktory, ktoré podporujú alebo sťažujú ich začleňovanie do miestnych komún.

Výsledky výskumu ukázali, že integrácia sa neodohráva len na úrovni verejných politík a inštitucionálnych opatrení. Významnú úlohu zohrávajú každodenné interakcie, sociálne vzťahy, dôvera a možnosti aktívne sa zapájať do života komunity. Práve miestne samosprávy, školy, zamestnávateľia, organizácie občianskej spoločnosti a dobrovoľníci a dobrovoľníčky sa v mnohých prípadoch stali kľúčovými aktérmi podpory a začleňovania novoprichádzajúcich ľudí.

„Integráciu nemožno redukovať len na prístup k bývaniu, zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti či vzdelávaniu. Rovnako dôležité je, či sa ľudia cítia byť prijatí, či majú príležitosť vytvárať si sociálne kontakty a či sa môžu aktívne podieľať na živote spoločnosti,“ vysvetľuje Jana Papcunová zo Spoločenskovedného ústavu Centra spoločenských a psychologických vied (CSPV) SAV, v. v. i. *„Pocit spolupatričnosti pritom významne ovplyvňuje to, ako utečenkyne a utečenci vnímajú svoju budúcnosť v novej krajine.“*

Na význam aktívnej participácie upozorňuje aj Anna Mukhina, ktorá sa na projekte podieľala najskôr ako študentka a dnes pôsobí ako doktorandka psychológie na Spoločenskovednom ústave CSPV SAV, v. v. i. Podľa nej je dôležité vnímať utečenkyne a utečencov nielen ako príjemcov a príjemkyne pomoci, ale aj ako ľudí s vlastnými skúsenosťami, znalosťami a potenciálom prispievať k rozvoju komún, v ktorých žijú. Výskum ukázal, že mnohí z nich majú záujem aktívne sa zapájať do spoločenského života, podieľať sa na rozhodovacích procesoch a spoluvytvárať prostredie, v ktorom žijú.

Projekt identifikoval aj viaceré pretrvávajúce výzvy. Medzi najčastejšie patrili jazykové bariéry, problémy s prístupom k bývaniu, uznávaním kvalifikácií, dostupnosťou služieb v oblasti duševného zdravia či nedostatok príležitostí na zmysluplné zapojenie sa do komunitného života. Napriek týmto prekážkam respondentky a respondenti opakovane zdôrazňovali význam solidarity, dobrovoľníckych iniciatív a podpory zo strany miestnych komún pri budovaní nového života.

Zistenia projektu zároveň potvrdili, že aj stredne veľké mestá v regióne V4 zohrávajú pri integrácii núteno vysídlených osôb významnú úlohu, ktorá býva v odborných aj verejných diskusiách často prehliadaná. Práve na lokálnej úrovni vznikajú riešenia, ktoré ľuďom pomáhajú orientovať sa v novom prostredí, nadväzovať sociálne väzby a postupne sa stávať súčasťou miestnej spoločnosti.

Svetový deň utečencov preto nie je len príležitosťou pripomenúť si náročné životné osudy ľudí, ktorí boli nútení opustiť svoje domovy. Je aj príležitosťou oceniť ich odolnosť, schopnosť adaptácie a prínos pre spoločnosť, ako aj vyzdvihnúť význam komunit, ktoré vytvárajú podmienky pre úspešné začlenenie.

Jedným z výstupov projektu Inclusive CEE je video, v ktorom členky a členovia medzinárodného výskumného tímu predstavujú hlavné zistenia projektu a reflektujú skúsenosti s výskumom integrácie ukrajinských utečieniek a utečencov v mestách strednej a východnej Európy. Prostredníctvom pohľadov výskumníčov a výskumníkov zo Slovenska, Českej republiky, Poľska, Maďarska a Ukrajiny približuje význam miestnych komunit, výzvy integračných procesov a úlohu miest pri vytváraní inkluzívneho prostredia pre ľudí nútených opustiť svoje domovy.

Pri príležitosti Svetového dňa utečencov vás pozývame pozrieť si video a oboznámiť sa s poznatkami, ktoré projekt priniesol k porozumeniu integrácie ukrajinských utečieniek a utečencov v krajinách strednej a východnej Európy.

Projekt Inclusive CEE bol podporený Medzinárodným vyšehradským fondom (č. projektu 22330013).

Spracovali: Anna Mukhina, Jana Papcunová, Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v.v.i

Video: Veronika Židová

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13741&source_no=20